

SPRAWOZDANIA I RECENZJE

Sprawozdanie z konferencji naukowej *Oblicza Niepodległej. Państwo i społeczeństwo. W 100-lecie odrodzenia Rzeczypospolitej*, 23-24 X 2018, Kraków

Rok 2018, a zwłaszcza jego ostatnie miesiące, obfitowały w wydarzenia naukowe związane ze 100-leciem odzyskania przez Polskę niepodległości. Jednym z nich była konferencja naukowa zatytułowana *Oblicza Niepodległej. Państwo i społeczeństwo. W 100-lecie odrodzenia Rzeczypospolitej*, zorganizowana w Instytucie Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego, pod patronatem honorowym władz tejże uczelni, Polskiej Akademii Umiejętności, a także samorządu miasta Krakowa. Zgromadziła ona ponad 20 uczestników reprezentujących instytucje akademickie i naukowe z takich ośrodków, jak: Białystok, Gdańsk, Katowice, Kielce, Lublin, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław i oczywiście Kraków. Ambicją organizatorów było objęcie polem obserwacji wszystkich najważniejszych dziedzin funkcjonowania II Rzeczypospolitej: kwestii politycznych, aspektów społecznych, spraw gospodarczych, a także szeroko rozumianej kultury.

Obrady trwały dwa dni. Pierwszy z nich został poświęcony kwestiom politycznym, tak w ujęciu międzynarodowym, jak i wewnętrznym. Po referacie wprowadzającym w tematykę konferencji, wygłoszonym przez prof. Czesława Brzozę, wystąpili badacze historii dyplomacji II RP: prof. Mariusz Wołos i prof. Marek Kornat. Pierwszy z wymienionych podjął próbę nakreślenia portretu zbiorowego polskich dyplomatów okresu międzywojennego, natomiast drugi zmierzył się z problemem recepcji zagrożeń zewnętrznych przez elity polityczne II RP. Tę część zamknęło wystąpienie prof. Wojciecha Morawskiego, który przyjrzał się meandrom polityki gospodarczej rządów okresu międzywojennego, odnotowując uwarunkowania zarówno sukcesów, jak i porażek.

Kolejne dwie części obrad tego dnia zostały zdominowane przez wystąpienia poświęcone sytuacji wewnętrznej państwa polskiego okresu międzywojennego. Wprowadzeniem w tę problematykę stał się referat prof. Arkadiusza Adamczyka, którego zamiarem było odtworzenie geografii politycznej. Wątek ten pośrednio kontynuował prof. Marek Sioła. Przedstawił on realia funkcjonowania świata polityki na poziomie regionalnym, koncentrując się na interakcjach administracji państwowej ze stronnictwami i organizacjami społecznymi. Finalny referat tej części konferencji wygłosił prof. Marek Mączyński, który zarysował przemiany ustroju samorządu terytorialnego II RP.

Po krótkiej przerwie kolejni referenci podjęli wątki związane z determinantami funkcjonowania aparatu państwowego. Prof. Janusz Mierzwa zajął się ewolucją polityczną i personalną, jakiej w trakcie dwudziestolecia ulegały system, funkcjonowanie i personalia administracji zespolonej, działającej w obszarze zawiadywanym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Prof. Robert Litwiński zarysował koncepcje funkcjonowania Policji Państwowej i jej przechodzenie do modelu instytucji scentralizowanej, które dokonało się w pierwszych miesiącach istnienia państwa polskiego. Ten fragment obrad zamknęło wystąpienie prof. Piotra Cichorackiego, omawiającego polityczne uwarunkowania zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego państwa polskiego.

Ostatnią część obrad pierwszego dnia konferencji rozpoczął prof. Przemysław Olstowski. Przedmiotem jego wystąpienia był szeroko rozumiany proces unifikacji II RP, napotykający bardzo silne przeszkody w postaci różnego rodzaju separatyzmów i odmienności dzielnicowych. Kolejnymi omówionymi, kluczowymi instytucjami państwa polskiego były aparat sprawiedliwości oraz wojsko. Prof. Lech Krzyżanowski opisał założenia organizacyjne sądownictwa, a także realia jego funkcjonowania. Polityka personalna prowadzona w armii okresu międzywojennego była przedmiotem zainteresowania prof. Andrzeja Wojtaszka.

W drugim dniu krakowskiego spotkania skoncentrowano się na zagadnieniach społecznych oraz sferze kultury. Pierwsze z trzech posiedzeń zainicjował prof. Włodzimierz Mędrzecki, dając syntetyczny, ale i krytyczny od strony metodologicznej, wizerunek społeczeństwa okresu międzywojennego. Prof. Tadeusz Stegner zajął się strukturą religijną, eksponując konsekwencje wieloetnicznego składu mieszkańców II RP. Ewolucja systemu opieki społecznej stała się przedmiotem refleksji prof. Pawła Graty, który m.in. wskazał na zróżnicowanie w tej dziedzinie w obu dekadach istnienia II RP. Skomplikowany system ruchu związkowego, a także jego przemiany stały się przedmiotem referatu prof. Grzegorza Zackiewicza.

Kolejną część obrad zainicjowała prof. Joanna Dufrat, która podjęła się próby zbilansowania aktywności kobiet, koncentrując się przede wszystkim na kontekstach politycznych. Prof. Katarzyna Sierakowska odmalowała zagadnienia związane z niejednoznaczными przemianami, jakim ulegała instytucja rodziny. Referat prof. Mateusza Rodaka został poświęcony kontrowersyjnemu zagadnieniu, jakim jest zakreślenie i charakterystyka obszarów wykluczenia społecznego. Konferencję zamknęły referaty badaczy dziejów kultury materialnej oraz historii oświaty i nauki. Prof. Andrzej Szczerski w swoim wystąpieniu, bogato ilustrowanym interesującymi slajdami, zajął się wpływem państwa na architekturę okresu międzywojennego. Wizje historii Polski reprezentowane w nauce oraz edukacji szkolnej omówiła prof. Hanna Wójcik-Łagan. Proces wzrostu intensywności interwencji państwa w życie świata akademickiego został przedstawiony w referacie autorstwa prof. Piotra Hübnera (tekst został wygłoszony w zastępstwie przez mgra Mateusza Hübnera).

Tematy referatów najczęściej obligowały w praktyce ich autorów do ujęć syntetycznych. Należy podkreślić, że starali się oni prezentować swoje tezy w ujęciach odbiegających

od konwencjonalnych, podręcznikowych konstrukcji. W trakcie konferencji wysłuchano wszystkich referatów zapowiedzianych w programie. Nie jest to obecnie sytuacja oczywista. Organizatorzy złożyli deklarację, że teksty będące podstawą wystąpień zostaną opublikowane w monograficznym zeszycie „Prac Historycznych” – periodyku naukowym Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Konferencji towarzyszył panel studencki, zorganizowany przez Koło Naukowe Historyków Studentów UJ, którego obrady odbyły się 24 października.

Piotr Cichoracki